

Undervisningstjenesten i Den norske – høringsammendrag

Kirkerådet gjennomførte våren 2014 en høring om «Undervisningstjenesten i Den norske kirke» (KR sak 14/14) med sikte på behandling i Kirkemøtet 2015. Høringen inneholder spørsmål om følgende tema:

- 1) Stillingsstruktur og kompetansekrav for kirkelige undervisningsmedarbeidere
- 2) Vigsling
- 3) Sakramentsforvaltning
- 4) Tjenestedrakt

Kirkerådet har mottatt 53 høringsvar fra følgende instanser
11 bispedømmer (10 felles med biskopen)

2 biskoper leverte egne svar (Preses og Nord-Hålogaland)
KA - Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

9 utdanningsinstitusjoner (Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Det teologiske menighetsfakultet, Det praktisk-teologiske seminar, Dronning Mauds Minne Høgskole, Høgskulen i Volda, Kirkelig utdanningscenter i nord, Misjonshøgskolen, NLA Høgskolen Bergen/ NLA Høgskolen Staffeldtsgate)

5 fagforeninger (Diakonforbundet, Kirkelig undervisningsforbund, Musikernes fellesorganisasjon, Presteforeningen, TeOLOgene)

11 fellestråd (Alta, Asker, Bergen, Eigersund, Kristiansand, Molde, Moss, Sogndal og Leikanger, Sola, Vestvågøy, Ål)

7 menighetsråd (Avaldsnes, Holmlia, Mandal, Mo i Rana, Nannestad, Ringsaker, Spjelkavik)
Andre: Det kom 9 høringsvar fra instanser som ikke hadde mottatt direkte henvendelse med invitasjon til å delta i høringen. Disse fordelte seg slik: Et menighetsråd, et fellestråd, tre privatpersoner/kateketer og fire stiftslag av Kirkelig undervisningsforbund.

I det følgende gjengis hovedmomentene fra svarene på høringen.

1. Stillingsstruktur og kompetanse for kirkelige undervisningsmedarbeidere

a) Ivaretar den etablerte stillingsstrukturen innen kirkelige undervisning som er beskrevet i kapittel 4.2 tilstrekkelig rammeverk og fleksibilitet for arbeidstakere og arbeidsgivere?

34 av instansene svarer «ja», 12 svarer «nei» og syv tar ikke stilling til dette spørsmålet.

Samtlige fem fagforeninger svarer positivt på dette spørsmålet. Kirkelig undervisningsforbund (KUFO) kommenterer at tilsettingspraksisen de siste årene har skapt

usikkerhet og uklarhet om strukturen og ser det som viktig videre at strukturen brukes slik at det sikres god ledelse og samhandling, *i og på tvers av* menigheter/ fellestråd. De ser behov for å rydde ved å tydeliggjøre roller, oppgaver og relasjoner mellom de ulike undervisningsstillingene. De peker på at strukturen gir rom for mangfold og grunnlag for utviklingsmuligheter. KUFO vektlegger at kirkens undervisningstjeneste og spesielt kateketstjenesten er en helhetlig tjeneste i menighetens fellesskap med fokus på alle aldersgrupper.

Svarene fra menighetsråd og fellestråd har hovedvekt på at de vurderer den etablerte strukturen som tjenlig. Syv av 11 fellestråd vurderer strukturen som i hovedsak tjenlig og noen av svarene gir innspill til videreutvikling eller justering av strukturen. To av fellestrådene sier at de ikke opplever strukturen som tjenlig. To av svarene tar ikke stilling til spørsmålet, men reflekterer rundt sine erfaringer med strukturen. Fire av syv menighetsråd svarer at de opplever strukturen som tjenlig, to svarer nei og et svar gir innspill til å erstatte forsøksfasens prosjekttitler med hhv. Trosopplærings-*medarbeider* og *leder* uten å ta stilling til om strukturen for øvrig er tjenlig.

KA - Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon viser til at tilsettingspraksisen i forbindelse med Trosopplæringsreformen, der lokal arbeidsgiver ble gitt ansvar for å ivareta vurderingen av kompetanse og kompetansebehov, innebærer en ny tenkning om kompetanse og tjeneste i vår kirke. Deres erfaring er at dette har vært verdifullt og positivt, men at dette signalet korresponderer dårlig med den profesjonsbaserte stillingsstrukturen som ligger i Kirkemøtets fastsettelse av tjenesteordninger med formelle kompetanse- og vigslingskrav. KA mener derfor det er stort behov for opprydding og tydeliggjøring i dagens struktur. De mener at en eventuell stillingsstruktur bør synliggjøre ulike kompetansekrav og hvilke oppgaver ansatte med ulik kompetanse kan utføre.

Seks av ni utdanningsinstitusjoner svarer positivt på spørsmål 1a). To institusjoner svarer ikke konkret på dette spørsmålet, men gir innspill til kompetanse, oppgaver og ansvar for de ulike stillingskategoriene. En institusjon svarer nei og peker på at det lave antallet stillingsinnehavere som oppfyller kompetansekravene indikerer behov for endringer.

Av bispedømmerådene svarer ni bekreftende på at den etablerte stillingsstrukturen innen kirkelig undervisning ivaretar tilstrekkelig rammeverk og fleksibilitet for arbeidstakere og arbeidsgivere. Preses uttaler at hun i store trekk slutter seg til Kirkerådets vurderinger på dette området, og mener at det i forbindelse med høringen ikke er tjenlig å gå inn i en større debatt om dette.

Tunsberg bispedømmeråd og biskop er spørrende til om det er tjenlig å opprettholde kvalifikasjonskrav til kateket på mastergradsnivå, men vil videreføre stillingskategoriene kateket og menighetspedagog som stillingsbetegnelser på kirkelige undervisningsmedarbeidere.

Hamar bispedømmeråd og biskop foreslår at stillingsstrukturen bør forenkles til å kun omfatte «menighetspedagog» og en ny stillingsbetegnelse for ufaglærte. Dette fordi de mener at dagens stillingsstruktur ikke etterspør menighetspedagoger med mastergrad.

Borg biskop og bispedømmeråd støtter de tre hovedkategoriene kateket, menighetspedagog og menighetsarbeider. Kategorien menighetsarbeider åpner for fleksibilitet i å rekruttere medarbeidere som har en spesiell bakgrunn eller erfaring som er verdifull inn i trosopplæringen. De viser også til at de ser det er viktig når nye stillinger opprettes å ha hele stillinger, for det vil være rekrutterende for ansatte med høy kompetanse.

Bjørgvin biskop og bispedømmeråd foreslår å supplere strukturen med å etablere en stillingskode for menighetspedagog med en annen mastergrad enn kateketikk, og en stillingskode for menighetspedagog med 60 studiepoeng kristendom. De ser det også som viktig å rekruttere førskolelærere og allmennlærere til menighetspedagoger. Det bør derfor arbeides med hva som trengs av tilleggsutdannelse for å tilfredsstille kravene for kateket/menighetspedagog.

Nidaros bispedømmeråd viser i sitt høringssvar til at ansatte med pedagogikk og kristendomskunnskap i fagkretsen dekkes av dagens stillingsstruktur. Men mange som ansettes har ikke pedagogisk utdannelse, og blir likevel ansatt som menighetspedagog. Det er behov for en stillingsbetegnelse som fungerer for gruppen som er ansatt i stillingskoden «Menighetsarbeider, undervisning».

Instansene som sier nei (og flere av de som sier ja) ser behov for å jobbe videre med struktur, stillingsbenevnelse og kompetansekrav for undervisningsmedarbeidere i kirken. Flere svar peker på at det er vanskelig å plassere ansatte med annen kompetanse inn i dagens struktur.

Flere av instansene peker også på at stillingsstrukturen gjør det mulig å legge til rette karriereveier for medarbeidere innen kirkelig undervisning som gjennom videreutdanning øker sin kompetanse. Samtidig er det en utfordring å motivere til å kvalifisere seg i henhold til kravene til menighetspedagog/ kateket dersom stillingens innhold og ansvar er likt, uavhengig av hva slags kompetanse en medarbeider har. Noen av instansene foreslår å knytte ledelse av menighetens undervisningsarbeid til medarbeidere med kompetanse på masternivå.

Noen instanser tar til orde for å opprette en stillingsbetegnelse for kateketer med lederansvar for større enheter. «Ledende kateket» eller «prostikateket» foreslås som tittel for disse. Dette kan bidra til å beholde kateketene i en livslang tjeneste. Praktisk-teologisk seminar foreslår å knytte dette til relevant videreutdanning ut over mastergrad i kateketikk/kirkelig undervisning.

NLA Høgskolen gir følgende refleksjon om karriereveier for undervisningspersonell og profilering av kateketutdanning som en lederutdanning: «... det kunne være rekrutterende for kateket-studiet om det kunne være noen lederstillinger som var forbeholdt kateketer. Dette kunne være konsulenter i bispedømmene og prosti-kateketer. En kan også tenke seg krav til menigheter over en viss størrelse, der de har flere fulle undervisningsstillinger, at lederen for disse har kateket-utdannelse. Dette henger også sammen med at kateketutdanningen i enda større grad enn i dag bør utvikles som en lederutdanning, med fokus på det å lede og utvikle undervisningstjenesten i menigheten, der både selvledelse, teamledelse, rekruttering og utrusting av frivillige medarbeidere og endringsledelse står sentralt.»

b) Har høringsinstansen kommentarer til gjeldende kompetansekrav for kateket og menighetspedagog?

Det er et gjennomgående signal i hørings svarene at det er viktig å ha høyt kvalifiserte undervisningsmedarbeidere i kirken med pedagogikk, kristendoms kunnskap og praktisk-kirkelige fag som kjernekompetanse.

Flere av hørings svarene gir innspill på at en må sikre at det er tilstrekkelig med *kristendom* i utdanningen dersom den er del av en lærerutdanning med RLE eller KRL-fag. Det teologiske menighets fakultet anbefaler at et religionsfag som skal kvalifisere til kirkelige stillinger bør inneholde minst 60 % kristendoms kunnskap.

Det praktisk-teologiske fakultet peker på et behov for at ansatte som har en bakgrunn som førskolelærer/ lærer/ lektor får styrket sin utdanning med hensyn til å bruke sin pedagogiske bakgrunn inn i trosopplæringen med sikte på å gi barn og unge et innenfraperspektiv på kristen tro og tradisjon.

Mange peker på behovet for å arbeide målrettet med å rekruttere til undervisningsstillinger i kirken, og å stimulere til kompetanseheving for de som er ansatt uten slik kompetanse. Samtidig er det viktig å være bevisst på forholdet som KA kommenterer på denne måten: *«Det er i dag tilsatt mange hundre undervisningsansatte som ikke oppfyller dagens kvalifikasjonskrav for kateketer. Det representerer en meget uheldig situasjon at disse medarbeiderne stadig blir eksponert for at de ikke oppfyller kirkens (egentlige) kvalifikasjonskrav.»*

Ansatte uten formell kompetanse innen kjerneområdene kristendom og pedagogikk må kunne ha fleksible ordninger som gjør at de kan supplere sin kompetanse på disse områdene. Et forslag som nevnes av flere er å gjennomføre et løft tilsvarende det som ble gjort med «KIT-kurs» (kompetansegivende kurs for kateketer i tjeneste) da kvalifikasjonskravene til kateket ble vedtatt på slutten av 1980-tallet.

To instanser viser også til den svenske modellen som innføres fra august 2014 med et felles år «pastoralteologisk utbildning» som er felles for diakon, forsamlingspedagog, kirkemusiker og prest. Utdanningen inneholder både felles og yrkesspesifikke og elementer for de ulike gruppene.

Kommentarer til kompetansekrav for kateket

Selv om flere av svarene viser til problemene med å rekruttere kvalifiserte kateketer med mastergrad, er det bred støtte i høringen om at utdanning til kateket fortsatt bør være på masternivå. Flertallet av de som er ansatt i stillinger innen undervisning er ikke utdannet kateketer, men mange har tilsvarende utdanningsnivå fra andre felt. Presteforeningen foreslår « å etablere en vifte av aktuelle faglige profiler på masternivå som gir grunnlag for tjeneste som og vigsling til katekettjeneste». Også KA anbefaler å utvide kvalifikasjonskravene for kateket. Nidaros biskop tar til orde for at utdanningsinstitusjonene legger til rette for en erfaringsbasert master som menighetspedagoger kan ta ved å kombinere studier og jobb.

De eksisterende elementene kristendomskunnskap/ teologi, pedagogikk og praktisk kirkelig/ -kateketisk utdanning bekreftes gjennom høringssvarene som kjernekompetanse for medarbeidere innen kirkelig undervisning. I tillegg pekes det på behov for studietilbud med vekt på ledelse av undervisningstjenesten for kateketer. Sør-Hålogaland bispedømmeråd foreslår en «nasjonal dugnad» med et tilbud om økt grunnkompetanse innen teologi og pedagogikk for trosopplæringsansatte som ikke har slik kompetanse.

Flere av svarene viser til at det er viktig å opprettholde en profesjonsutdanning som er spesielt innrettet mot kirkelig undervisningsarbeid og ledelse av dette, og det er avgjørende at undervisningspersonell med denne kompetansen finnes over hele landet.

Noen påpeker at det er uheldig for utviklingen av kateketidentitet at så få tar kateketutdanning som en sammenhengende profesjonsutdanning og at dette kan være et argument for å redusere antallet institusjoner som tilbyr slik utdanning. Samtidig er det behov for å gjøre utdanningen tilgjengelig flere steder i landet, og da er sambruk av emner med andre studier nødvendig.

Flere av høringssvarene stiller spørsmål ved om det er nok karrieremuligheter i kirken for de som tar kateketutdanningen til at det gir slitestyrke og utviklingsmuligheter gjennom et langt arbeidsliv å være kateket. For mange er det mer nærliggende å ta en annen masterutdanning som gir flere yrkesmuligheter.

Kommentarer til kompetansekrav for menighetspedagog

Kravet om utdanning på bachelornivå for menighetspedagoger med 30 studiepoeng kristendom/teologi og 30 studiepoeng pedagogikk får bred støtte i høringssvarene.

Flere tar til orde for å heve kravet til 60 studiepoeng kristendomskunnskap for menighetspedagog i stillingskode 5248 med 4 års utdanning.

Et fellesråd anbefaler at det bør finnes stillingskoder for menighetspedagog i gruppe 3, 4 og 5 og at det etableres en kode som ivaretar de som ikke er kateketer, men har 6-7 års relevant utdanning.

Flere av instansene spør om det bør være krav til noe praktisk-kirkelig utdanning også for menighetspedagog. Andre foreslår krav om veiledet menighetspraksis inn i kravet for menighetspedagog, eventuelt obligatorisk arbeidsveiledning for ansatte som ikke har dette.

Hamar bispedømmeråd og biskop foreslår tre alternative utdanningsveier for menighetspedagog:

1. bachelorgrad med minst 30 stp kristendom og 30 stp pedagogikk.
2. bachelorgrad med minst 30 stp pedagogikk som inkluderer ett års utdanning (60 stp) for menighetspedagoger. Dette vil være en ny utdanning som må tilpasses behovene kirken har innen trosopplæring. (Jfr. den svenske modellen.)
3. mastergrad med lærerutdanning som inkluderer ett års utdanning (60 stp) for menighetspedagoger. Dette vil være en ny utdanning som må tilpasses behovene kirken har innen trosopplæring.

Krav om minstekompetanse for alle kirkelige undervisningsmedarbeidere?

Flere av høringssvarene tar til orde for at det er ønskelig å beskrive hvilke grunnleggende kvalifikasjonskrav som bør stilles til personer som skal undervise barn og unge i kristen tro for å sikre kvalitet. Dette må også omfatte medarbeidere som i dag er plassert i stillingskoden «menighetsarbeider».

Flere av utdanningsinstitusjonene antyder at dette kan være et årsstudium med kristendomskunnskap (20-30 studiepoeng), pedagogikk (20-30 studiepoeng) og noe kirkekunnskap. Kirkelig utdanningscenter i nord foreslår at for undervisningsmedarbeidere uten generell studiekompetanse, kan en tenke seg tilsvarende emner på videregående nivå.

Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo foreslår «*at det bør drøftast om trusopplærarar som blir fast tilsette i kategorien "kyrkjelydsarbeidar" skal påleggast å ta 30 STP kristendom og 30 STP pedagogikk (årsstudium) innan t. d. 3 år. I slike tilfelle bør det gjevast ein viss lønnskompensasjon. Her finst det fleksibiliserte studietilbod ved kyrkjelege utdanningsinstitusjonar.*»

c) Hvordan stiller høringsinstansen seg til vurderingen om å ikke etablere en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjeneste utover de eksisterende godkjenningskrav for kateket med annen relevant utdanning på mastergradsnivå? (Jfr. kap 4.6)

I dette spørsmålet fordeler høringssvarene seg slik at 24 ønsker en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjonskrav for katekettjeneste, 22 slutter seg til utredningens anbefaling om å ikke etablere en slik ordning. Syv av instansene svarer ikke på dette spørsmålet.

Begrunnelsen fra de som ikke mener det bør opprettes en ordning for godkjenning er at det per i dag eksisterer gode ordninger for vurdering av realkompetanse i utdanningsinstitusjonene og slutter seg i stor grad til høringens argumenter.

De som har svart at de ønsker en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner legger vekt på behovet for at flere med høy og relevant kompetanse kan godkjennes som kateketer og at det er ønskelig at en kirkelig instans vurderer realkompetanse ut fra gitte kriterier. Dette kan skje enten ved nemd, slik det er for prester, eller at det opprettes andre ordninger som i varetar dette.

Åtte av bispedømmerådene/ biskopene svarer nei til å opprette en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjenesten, utover de eksisterende godkjenningskrav for kateket med annen relevant utdanning på mastergradsnivå, fire svarer ja og en har ikke svart. De som ikke ønsker en slik ordning viser til de ordningene som er beskrevet i «Tjenesteordning for kateket». De som ønsker en slik ordning velkommen understreker at i tillegg til de ordninger som allerede finnes ved å godkjenne kandidater med annen tilsvarende utdanning, kan åpne opp for personer med realkompetanse, slik det per i

dag gjøres for prestedtjenesten. Men ved en eventuell alternativ vei til katekettjeneste må det utarbeides klare kriterier og strukturer, slik at ordningen ikke bidrar til å svekke kompetansen for kateketer. Flere ser det som rekrutterende å kunne gi denne muligheten.

Av utdanningsinstitusjonene er det fem som svarer at de etablerte veiene med godkjenning av relevant master og studiestedenes realkompetansevurdering dekker behovet for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjeneste. To institusjoner ønsker at det etableres en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjeneste.

I høringene fra fagforeningen svarer to at de ikke ser behov for en slik ordning og to mener det bør utredes. Kirkelig undervisningsforbund ønsker en slik ordning og sier i sin høring at dersom en slik ordning kommer på plass må det være ei nemd knyttet til Kirkerådet. De tar også til orde for at en nemnd på individuelt grunnlag kan godkjenne relevant 5-årig eller lenger utdanning, selv om en ikke har graden master.

Når det gjelder menigheter/fellesråd, er det et klart flertall (12 av 17) som har svart at de ønsker at det etableres en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjeneste. Hovedbegrunnelsen er at det bør være mulig på grunnlag av realkompetanse å få vurdert denne inn i en tjeneste som kateket. Dette bør skje i samarbeid med kirken og med utdanningsinstitusjonene. Ål kirkelige fellesråd tar til orde for å gjeninnføre KIT kurs for å legge til rette for at flere av de som er ansatt i undervisningsstillinger kan få kateketkompetanse.

d) Andre kommentarer til innholdet i kapittel 4

Borg bispedømmeråd foreslår i sin høring å øke antallet kateketstillinger og gi katekettjenesten tydeligere profil. *«Utdanningsinstitusjonene må oppfordres til å lage utdanningsløp som gjør det mulig å gjennomføre utdanning parallelt med arbeid, samtidig som kirken har en arbeidsgiverpolitikk som aktivt legger til rette for et slikt løp. Skal en slik utdanning oppleves relevant for unge, må det sikres et tilstrekkelig antall stillinger og tjenesten må gis en profil som gjør det mulig å inneha stillingen gjennom et yrkesliv.»*

Sør-Hålogaland bispedømmeråd etterlyser retningslinjer for hvordan tjenesteordningens anledning til «midlertidig omgjøring til annen stilling innen kirkelig undervisning» dersom det ikke melder seg søkere som oppfyller kvalifikasjonskravene skal forstås og praktiseres.

Oppsummering

Høringen gir i stor grad tilslutning til at den etablerte stillingsstrukturen innen kirkelig undervisning ivaretar tilstrekkelig rammeverk og fleksibilitet for arbeidstakere og arbeidsgivere. Mange av høringsinstansene ser behov for en forenkling og en mer ensartet praksis når det gjelder bruk av stillingstitler.

Stillingskategorien «Menighetspedagog» og utdanningskravene på bachelornivå som er knyttet til denne må forankres i Kirkemøtet.

Flere peker på behovet for å fastsette minimumskrav til kompetanse også for stillingskoden «menighetsarbeider». Kirkerådet ser behovet for en stillingskode for personer uten formelle

kompetansekrav, men støtter at det bør utarbeides en beskrivelse av slik grunnkompetanse og legge til rette for at medarbeidere kan få tilbud om kompetanseutvikling i tråd med denne.

Noen peker på det positive i at strukturen gir mulighet for utvikling i tjenesten gjennom kompetanseheving. Andre peker på behovet for å tydeliggjøre innholdet i de ulike stillingskategoriene og ser det som problematisk at personer med ulike stillinger har identiske arbeidsoppgaver. Noen peker på kateketens rolle som leder av menighetens undervisningstjeneste og mulighetene i å etablere karriereveier for kateketer i form av stillinger som «ledende kateket» eller «prostikateket».

Høringsmaterialet gir mange konkrete refleksjoner og innspill til videreutvikling av stillingsstrukturen og innholdet i utdanningene. Disse innspillene følges opp i dialog med partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene.

Høringen gir et klart signal om at det er ønskelig at en større andel av de som jobber med kirkelig undervisning kan vigsles. Samtidig vektlegges nødvendigheten av høy kompetanse for å lede menighetens undervisningstjeneste for alle aldersgrupper. Høringen gir grunnlag for å foreslå å etablere en ordning for godkjenning av personer med særlige kvalifikasjoner for katekettjeneste som et virkemiddel at flere undervisningsmedarbeidere kan bli vigslet til katekettjeneste.

2. Vigsling

a) Vigsling til katekettjeneste fastholdes som obligatorisk ordning for personer som er kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for kateketer og tilsatt i fast undervisningsstilling på minimum 50 prosent. (Jfr. kap 5.3) Har høringsinstansen synspunkt på dette?

Høringssvarene fordeler seg slik at 50 svarer positivt på dette spørsmålet, to instanser tar til orde for at også ansatte i mindre stillinger bør kunne vigsles og en instans har ikke svart. Sogndal og Leikanger kyrkjelege fellesting gir følgende argumentasjon for at stillingsstørrelsen bør være 50 prosent: *«Kravet om stillingsstørrelse på minst 50 prosent bør oppretthaldast, sidan dette er eit signal om kvar den einkilde har sin hovudaktivitet og sin identitet som arbeidar/medarbeidar».*

Høringen bekrefter forståelsen av katekettjenesten som en vigslet tjeneste, og at vigsling til katekettjenesten fastholdes som obligatorisk ordning for personer som er kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for kateketer og er tilsatt i fast undervisningsstilling.

Hovedbegrunnelsen for dette er at undervisningstjenesten er en sentral del av kirkens oppdrag. Borg biskop uttrykker dette slik: *«Etter kirkens forståelse er vigsling et synlig kall til en livslang tjeneste, hvor den vigslede med liv og lære står under biskopens tilsyn. Da kan dette ikke være en frivillig sak, men et konstituerende element i tjenesten.»*

Vigslingens livslange perspektiv berøres i flere av høringssvarene ved at det stilles spørsmål til om dette er en realistisk forventning i dagens arbeidsmarked.

Tjenesten eller kompetansen som grunnlag for vigsling?

Det reises også spørsmål ved om det er ut fra kompetanse eller ut fra tjeneste medarbeideren vigsles. Agder og Telemark bispedømmeråd og biskop viser til at Bispemøtets vigslingsforståelse sammenholder kvalifikasjonskrav og egnethet som grunnlag for vigsling til både kateket- og diakontjeneste. De understreker at det er knyttet fullmakter og ansvar til vigsling.

KA stiller grunnleggende spørsmål til kirkens vigslingspraksis og begrunnelse for denne: *«Alle undervisningsansatte som kirken har vurdert som kompetent for undervisningstjenesten, bør kunne vigsles. Vi ser ingen verken teologiske eller praktiske grunner til å forbeholde vigsling for personer med en bestemt utdanning eller stillingsstørrelse, så lenge ikke kirken krever at tjenesten kun kan utføres av disse.»*

Presteforeningen mener at dagens vigslingspraksis har tilstrekkelig pragmatisk begrunnelse: *«Vigsling knyttes til noen utvalgte kirkelige tjenester. Tjenestene det vigsles til skal være nødvendige tjenester for kirken. Den som vigsles har en intensjon om livslang tjeneste, og må dessuten være villig til å gå inn i en særskilt relasjon til kirken med et særskilt ansvar. Vedkommende tar på seg en lederoppgave, og må imøtekomme krav til livsførsel og teologisk ståsted. Praktisk sett vigsles de som oppfyller visse kvalifikasjoner til disse tjenestene (dvs tjenesteordningene), og som har en viss minste stillingsprosent. Det mangler slik PF ser det endegyldige argumenter for at disse vigsles mens folk med kortere/annen utdanning og/eller små stillingsandeler ikke vigsles. Vi mener likevel at ordningen slik den er i dag har tilstrekkelig pragmatisk begrunnelse, i det små stillingsandeler og utdanning med annen innretning enn kirkelig tjeneste ofte fører til tidsavgrenset tjeneste i kirken.»*

Flere av instansene uttrykker støtte til utredningens anbefaling om at når det ansettes personer med kateketkompetanse i kirkelige undervisningsstillinger så bør vedkommende vigsles, og katekettittelen benyttes.

Vigsle til undervisningstjeneste?

Noen instanser foreslår å vigsle til *undervisningstjeneste* i Den norske kirke, og vigsle både kateket og menighetspedagog. Hamar bispedømmeråd og biskop tar til orde for å avvike kateket-tittelen og ha obligatorisk vigsling til tjeneste som menighetspedagog. De uttrykker følgende forståelse av vigslede tjenester i Den norske kirke:

Menighetspedagog, diakon og kantor er, i tillegg til prest, de tjenestekategorier som alle:

- *Har ansvar for nødvendige oppgaver i menigheten som krever en særlig kompetanse*
- *Har en sentral funksjon i menighetens gudstjenestefeiring og trosopplæring*
- *Innehar en tjeneste som fordrer identifikasjon med kirkens kall og oppdrag, og integrasjon mellom person og profesjon.*
- *Har en sentral tjeneste i kirkens arbeid, og bør være under biskopens tilsyn.*

Behov for avklaring

Flere nevner i sitt svar at det er uklart hva vigslingen innebærer og plassering i forhold til andre tjenester, både prestedtjenesten og andre undervisningsstillinger. Preses uttrykker dette slik: *«Preses vil peke på behovet for en tydeliggjøring av hvordan kateketens rolle som leder for menighetens undervisningstjeneste grenser opp mot prestens rolle som underviser og lærer i menigheten og hvilket forhold den skal ha til andre tjenester knyttet til trosopplæring. Her erfares en del uklarheter, også i lokale planer, når det gjelder hvordan kateketens faglige ansvar skal praktiseres og avgrenses.»* Preses legger til grunn at tjenesten med ord og sakrament gir identitet til prestedtjenesten. Kirkens samlede oppdrag gir legitimitet til ulike vigslende tjenester i vår kirke. Disse har sine definerte oppgaver og ordninger og er ikke avledet av prestedtjenesten.

Identitet

Nord-Hålogaland bispedømmeråd sier at det er *«behov for å styrke bevisstheten om hva en kateket er og betyr for menigheten. Vigsling er ikke kun for den enkelte medarbeider, men hører til i tjenesten for menigheten. Å være vigslet til tjeneste for kirken, mener vi vil bidra til en styrket identitet og perspektiv på tjenesten»*. Stavanger bispedømmeråd og biskop viser til erfaringer som bekrefter vigslingens identitetsskapende og stabiliserende effekt: *«...vigslede kateketer er stabile i stillingene over lengre tid, og at kateketens kvalifikasjoner og identitet er med på å styrke undervisningsoppdraget i disse menighetene.»*

Dialog mellom arbeidsgiver og biskop i forbindelse med tilsetting

Nidaros bispedømmeråd og biskop sier at arbeidsgiver må ha en forpliktelse på å legge til rette for at de som tilsettes i en tjeneste der vigsling er normen, får anledning til å arbeide med spørsmål om vigsling, enten gjennom kompetanseheving og/eller samtaler. Oslo bispedømmeråd og biskop vil i dialog med fellesrådene sikre bedre rutiner for å oppfylle bestemmelsen om at tilsetting skjer med forbehold om vigsling. De ser det som ønskelig å jobbe for at en større andel av de kirkelige undervisningsmedarbeiderne på sikt kan bli kvalifisert for vigsling.⁷

b) Det anbefales å bruke ordningen for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste» som innvielse til undervisningstjeneste for andre kirkelige undervisningsmedarbeidere i fast stilling på minimum 50 prosent. (Jfr kap 5.3) Har høringsinstansen synspunkt på dette?

c) Hvordan stiller høringsinstansen seg til vurderingen fra Nemd for gudstjenesteliv om å endre benevnelsen på ordningen for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste»? (Jfr kap 5.3) Hva mener høringsinstansen denne ordningen i så fall bør hete?

Svarene på spørsmål 2 b) og 2 c) viser at mange ikke kjenner til ordningen for vigsling til fast kirkelig tjeneste. Flere kommenterer at å kalle en ordning for vigsling som ikke markerer inngang i en av kirkens vigslede tjenester er forvirrende. Det teologiske menighetsfakultet foreslår derfor å oppheve ordningen. Flere påpeker at det ikke er ønskelig med et hierarki av vigslingsordninger da dette gir signal om en hierarkisk tjenesteforståelse, noe bispemøtet har avvist. Noen tar til orde for at vigsling burde gjelde alle stillinger i kirken for å fremheve

enhet i tjenesten framfor forskjellen mellom de ulike tjenestene. Flere instanser tar til orde for å vigsle flere kategorier undervisningsmedarbeidere med en «Vigsling til undervisningstjeneste».

Hovedinntrykket av svarene til spørsmål b) og c) er at vigsling knyttes til katekettjenesten og at en forbønnshandling ved innsettelse til tjeneste benyttes for andre kirkelige undervisningsmedarbeidere.

Nidaros bispedømmeråd og biskop mener det vil være i strid med intensjonen i BM 3/10 å innføre et skarpt teologisk skille mellom vigslede og ikke vigslede i kirken og ønsker derfor å videreføre ordningen med vigsling til fast kirkelig tjeneste.

Sør-Hålogaland BDR og biskop foreslår å endre benevnelsen til «*Vigsling til fast kirkelig tjeneste med ansvar for menighetens undervisningstjeneste*» og foreslår at det klargjøres hva som ligger i begrepene «å ha ansvar for» og «å lede», både i forhold til prestedtjenesten og andre undervisningsmedarbeidere.

d) Hvordan vurderer høringsinstansen behovet for å etablere en ordning for «Veien til vigslet tjeneste»? (Jfr. kap 5.4)

48 instanser er positive til å etablere en ordning for «veien til vigslet tjeneste». De fleste uttaler at det bør etableres som fast ordning for kateket, diakon, og kantor – sammen med prestedtjenesten for å fremme tverrfaglighet, identitet og rolleforståelse. Ordningen vil styrke biskopens tilsyn ved egnethetsvurdering før tilsetning og vigsling. Preses og flere av biskopene/bispedømmerådene peker på ressursbehovet knyttet til en slik ordning.

Det teologiske menighetsfakultet sier at det er nødvendig at Den norske kirke selv tar hånd om den teologiske og personlige sikringen av arbeidere som settes inn i vigslet tjeneste og at en slik ordning vil sikre den tverrprofesjonelle samtalen og forståelsen i avslutningen av utdanningen. Kirkelig undervisningsforbund ser dette som en naturlig og nødvendig konsekvens av Bispemøtets forståelse av de vigslede tjenestene. Det kan også bidra til økt rekruttering.

e) Andre kommentarer til innholdet i kapittel 5:

Det teologiske menighetsfakultet bemerker at tilsyn ikke tematisert i spørsmålsoversikten. «*Vi tar det for gitt at biskopen har tilsynsrett over alle ansatte som er vigslet. Når det gjelder de ikke-vigslede, er det uklart om de er underlagt biskopens tilsyn. Vi mener at alle som på en eller annen måte er ansatt og utfører kirkelig tjeneste i en menighet, må underlegges biskopens tilsynsrett. Om denne delegeres til en prost eller sokneprest er et ordningsspørsmål.*»

Oppsummering

Høringen bekrefter forståelsen av katekettjenesten som en vigslet tjeneste, og at vigsling fastholdes som obligatorisk for personer som er kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav for kateketer og er tilsatt i fast undervisningsstilling.

Flere av høringsinstansene ser det som ønskelig at flere undervisningsmedarbeidere kan vigsles til katekettjeneste, og har ulike tilnærminger til dette. Mulighetene som nevnes er å

åpne kvalifikasjonskravene for kateket eller å vigsle både kateket og menighetspedagog. Noen tar til orde for å vigsle alle undervisningsmedarbeidere, ut fra forståelsen om at det er *tjenesten* som det vigsles til. Samtidig fastholder mange behovet av høy kompetanse hos kirkens undervisningsmedarbeidere. Kirkerådet ser at det vil være tjenlig å ta i bruk mulighetene som ligger i «Tjenesteordning for kateket» til at flere undervisningsmedarbeidere kan godkjennes og vigsles til undervisningstjeneste.

Til spørsmålene som reises av enkelte høringsinstanser om begrunnelse for å knytte vigsling til personer som er kvalifisert i henhold til kvalifikasjonskrav og en stilling av et visst omfang, mener Kirkerådet at en helhetlig vurdering knyttet til egnethet, formelle kvalifikasjoner og en intensjon om varighet er tjenlig som grunnlag for vigsling til kirkelig undervisningstjeneste. I dagens arbeidsmarked må kirken vurdere hvordan det er hensiktsmessig å omtale intensjonen om livslang/ lang tids tjeneste som grunnlag for vigsling.

Spørsmålene som er knyttet til ordningen for «Vigsling til fast kirkelig tjeneste» viser at dette er en ordning som er lite kjent og skaper forvirring om kirkens vigslingsforståelse. Kirkerådet anbefaler på grunnlag av dette at begrepet vigsling knyttes til katekettjenesten og at en forbønnshandling ved innsettelse til tjeneste benyttes for andre kirkelige undervisningsmedarbeidere.

3. Sakramentsforvaltning

a) Hvordan vurderer høringsinstansen spørsmålet om hvorvidt sakramentsforvaltning kan inngå kateketens tjeneste, i gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus?

30 av høringsinstansene svarer i ulike grader positivt på at sakramentsforvaltning kan inngå i kateketens tjeneste i gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus. 18 svar er i ulike grader negative til dette og fem har enten ikke svart eller er usikre. Åtte av bispedømmerådene/ biskopene har svart ja, og de tre bispedømmerådene/ biskopene som har svart nei viser til gjeldende ordning med biskopens mulighet til dispensasjon i særskilte tilfeller. Svarene fra de undervisningsansatte viser at det er delte meninger om dette spørsmålet også blant dem. Preses ønsker ikke at en generell fullmakt til sakramentsforvaltning skal inngå i vigslet katekettjeneste. Hun sier at *«en parallell ordning til diakoners adgang til å forrette nattverd ved soknebud ville kanskje være at kateketen forretter nattverd på konfirmantleir og ved ungdomsarrangement.»*

Flere av instansene som er positive sakramentsforvaltning kan inngå i en vigslet katekettjeneste, knytter dette til det helhetlige læringssynet som ligger i Plan for trosopplæring. Samtidig uttaler de at det er viktig å skjerme katekettjenesten slik at den ikke fokus forskyves fra undervisning til gudstjeneste.

Kirkelig undervisningsforbund sier i sitt høringssvar at *«kateketers forhold til gudstjenesten som identitetsbærende oppgave er preget av deltakelse og tilretteleggelsesperspektiv. Det er derfor viktig at kateketens rolle og funksjon i gudstjenesten avklares, både i forhold til den økende deltakelse av menigheten i gudstjenesten og i forhold til andre tjenestegrupper.»*

Videre i svaret sier de *«Vi tror at tverrfaglighet og felleskap også på dette området kan være*

med å berike og styrke gudstjenestefellesskapet i menigheten. At flere deltar i forvaltning av ord og sakrament styrker dette».

De fleste forstår dette som en begrenset sakramentsforvaltning som biskopen bemyndiger ved fullmakt og ikke som en konsekvens av vigsling. Dette er ikke å anse som en normalordning, men ofte knyttet opp til konfirmantleirer eller andre avgrensede arrangement der presten ikke er til stede, eller avgrenset til gudstjenester der undervisningsoppdraget på en særlig måte står i fokus. Noen henviser § 10 i Tjenesteordning for biskoper som sier at biskopen på visse betingelser kan gi egnede lekfolk fullmakt til å forrette dåp og nattverd, på ansvar og under tilsyn av en prest. Flere viser til at fullmakt ikke er nødvendig i slike tilfeller når det er vigslet kateket som skal forrette nattverd. Noen instanser uttrykker at det bør bli en mer ensartet praksis i bispedømmene på å gi fullmakt.

Flere understreker at det ikke er ønskelig at prestene trekker seg ut av undervisningstjenesten.

De fleste som kommenterer dette spørsmålet, legger vekt på nattverdforvaltningen. Stavanger biskop og bispedømmeråd sier at *«det prinsipielt sett ikke noe som tilsier at kateketen ikke kan forrette dåp, men at dette ikke bør ligge til katekettjenesten som en normalordning.»*

De som ikke støtter at sakramentsforvaltning kan inngå kateketens tjeneste legger til grunn at sakramentsforvaltning normalt bør forbeholdes prestedtjenesten. Dagens ordning, slik den kan praktiseres med biskopens godkjenning til begrenset fullmakt, mener mange er god nok. Sogndal kirkelige fellesråd sier i sitt svar; *«ein fast ordning med kateket som sakramentsforvaltar kan på sikt forskyve og endre tenesta sitt tyngdepunkt. [...] Ein mogleg veg bør difor vere å ha ei ordning som tek høgde for lokale avklaringar på særskilte hendelser, døme leir eller konfirmantundervisning».*

Flere av svarene fra undervisningsansatte viser til at retningslinjene for kateketens og diakonenes gudstjenestelige funksjoner bør oppdateres, både i lys av gudstjenestereformen og en mer adekvat beskrivelse av undervisningstjenestens plass i gudstjenesten. Også Diakonforbundet påpeker dette.

b) Hvordan vurderer høringsinstansen tjenligheten av at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere kan forrette nattverd ved bestemte anledninger eller i et avklart omfang, jfr. tjenesteordning for biskop, §10, slik det er foreslått i KR sak 51/10.

32 av instansene svarer at de ikke ser dette som tjenlig, 17 instanser er positive og fem instanser tar ikke stilling til dette spørsmålet.

Mange av de som ikke støtter en slik ordning uttaler at sakramentsforvaltning hører til den vigslede tjeneste og bør begrenses til den.

De fleste av de som åpner for dette uttaler at menighetspedagoger, andre undervisningsmedarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere unntaksvis kan forrette nattverd ved bestemte anledninger og i et avklart omfang. Presteforeningen sier i sitt svar at dette forutsetter tilsyn av prest og at det skjer på prestens ansvar.

Praktisk teologisk seminar sier at «*Gudstjenester på barne- og konfirmant/ungdomsleirer og kveldssamlinger bør regnes med som del av menighetens gudstjenesteliv, og bør derfor planlegges og gjennomføres med like høy kvalitet som øvrige gudstjenester.*»

Oppsummering

Høringsvarene formidler at sakramentsforvaltning er noe som primært er knyttet til prestedtjenesten, men at det i spesielle tilfeller kan være tjenlig at kateket eller andre undervisningsmedarbeidere forretter nattverd. De fleste svarene gir en form for unntaksbegrunnelse for dette i situasjoner der prest ikke er til stede. Flere legger vekt på at sakramentsforvaltningen bør knyttes til vigslet tjeneste.

4. Tjenestedrakt

a) Utredningen foreslår at vigslet kateket skal bruke alba med stola som liturgisk bekledning. – Hvordan stiller høringsinstansen seg til dette?

50 av høringsinstansene slutter seg til forslaget om alba med stola som liturgisk bekledning for vigslet kateket. Tre instanser tar ikke stilling til dette spørsmålet.

Kirkelig utdanningscenter i nord kommenterer at «*Hvis vigslede tjenester blir forstått som forskjellige nådegaver, slik det blir fremsatt av bispemøtet, er det konsekvent at kateket kan bruke alba og stola. Det vil understreke likeverdigheten mellom disse tjenestene.*»

Det praktisk-teologiske seminar mener avklaringer må gjøres før man kan bestemme seg om liturgisk bekledning for kateketer.

b) Bør stola for kateket være rettsilt eller skrå? Hvordan begrunner høringsinstansen dette?

28 instanser svarer at stola for kateket bør være skrå, ni mener den bør være rett, ni mener at den bør være noe annet og syv har ikke tatt stilling til dette spørsmålet.

Flere uttaler at spørsmålet må vurderes ut fra egenart og forankring i tjenesten. Mange av kommentarene peker på at skråstilt stola vil oppfattes som at man forstår kateketen som del av et samlediakoniat og rett stola vil innebære at katekettjenesten forstås som en del av prestedtjenesten. Praktisk teologisk seminar sier at «*Dersom katekettjenesten forstås som ulik både diakonens og prestens tjeneste, men som ikke tilordnet dem i et tjenestehierarki, er det vanskeligere å se hvilket vigslingstegn som vil være tjenlig.*»

Når så mange av instansene allikevel foreslår skrå stola, begrunner de fleste dette med behov for å skille katekettjenesten fra prestedtjenesten. Misjonshøgskolen legger følgende refleksjon til grunn for å anbefale skråstilt stola: «*Kateketens tjeneste kommer tettere opp til CA V og prestens tjeneste med ord og sakrament enn diakonens tjeneste. Samtidig har vi argumentert for at sakramentsforvaltning normalt ikke skal være en del av kateketens tjeneste. På tross av at den tradisjonelle skråstilte stola er knyttet til diakonatet, tror vi likevel dette er den beste løsningen. Den primære begrunnelsen for dette er at mens presten har sin hovedfunksjon i gudstjenesten, er dette verken slik for diakoner eller kateketer. Av den grunn bør det være et skille mellom prest og andre vigslede medarbeidere.*»

De som anbefaler rett stola, gjør dette med henvisning til CA V og at de vurderer at katekettjenesten ligger nærmere opp til tjenesten med ord og sakrament enn til diakontjenesten.

De som anbefaler at vigslingstegn for kateketer bør være noe annet enn rett eller skrå stola, begrunner dette med ønske om å skille mellom de vigslede tjenestene for å framheve deres særpreg. Krysstola, en kortere og/eller smalere rett stola, korkrage med egnede symboler er eksempler på forslag fra enkeltinstanser.

Stavanger bispedømmeråd og Stavanger biskop mener at det ideelle hadde vært om hver av de vigslede tjenestegruppene hadde sin egen utforming av stola. *«Stolaen er da fellesnevneren, mens utformingen og plasseringen av stolaen kan variere mellom de ulike tjenestegruppene. Dette vil kunne ha en pedagogisk funksjon, fordi det sier noe om at tjenestegruppene er forskjellige, men samtidig likeverdige. Kateketen og kantorens stola bør derfor ha sine egne utforminger og plasseringer»*. De ber Kirkerådet utrede nærmere hvordan stola for kateket og kantor kan se ut.

c) Har høringsinstansen andre innspill til utforming av stola for kateket når det gjelder farger og symboler?

De fleste instansene som gir innspill til utforming av stola for kateket, forutsetter at den må være i kirkeårets farger. Flere kommenterer at en bør velge symbol som synliggjør tjenestens særpreg. Stavanger bispedømmeråd og biskop ser for seg en dobbeltfunksjon når det gjelder symbolvalg: Det primære er symboler som fremmer den en skal tjene, altså den treenige Gud, sekundært kan symbolene si noe om egenarten for den tjenestegruppen en tilhører.

Oppsummering

Høringen viser stor tilslutning til at vigslet kateket skal bruke alba med stola som liturgisk bekledding. Når flertallet foreslår at kateketens stola bør være skrå, begrunnes ikke dette i katekettjenestens særpreg, men behovet for å skille katekettjenesten fra prestens tjeneste med ord og sakrament. Mange kommenterer at skrå stola kan signalisere en forståelse av katekettjenesten som del av et samlediakoniat, noe som er i strid med Bispemøtets forståelse av *«ulike tjenester innenfor tjenestefellesskapet i kirken»*. De som anbefaler at vigslingstegn for kateketer bør være noe annet enn rett eller skrå stola, begrunner dette med ønske om å skille mellom de vigslede tjenestene for å framheve deres særpreg.